

Kolofon razstave:
Tomislav Brajnovič
Nebo vzpostavlja red

28. 9. – 27. 11. 2022
Galerija Ivana Groharja

Kustosinja: Saša Nabergoj
Oblikovanje: Luka Kravanja
Tehnična ekipa: Gregor Bečan, Vida Grah, Boris Krajnc

NEBO VZPOSTAVLJA RED

Galerija Ivana Groharja

28. 9. – 27. 11. 2022

Kustosinja: Saša Nabergoj

Tomislav Brajnović se je rodil v Zagrebu v umetniški družini, umetniki so njegov dedek (znameniti hrvaški naivec Željko Hegedušić), oče (Marčelo Brajnović), mama (Zvezdana Hegedušić Brajnović) ter tudi obe sestri in brat. Po nomadskem življenju v 70-ih in 80-ih z več selitvami po Italiji in Franciji so se ustalili na koncu poti na vrhu griča Golo Brdo, prej neposeljenem starodavnem grobišču (Gomila) nad Rovinjskim Selom v hrvaški Istri, od koder izhaja oče. Tam so sami zgradili kombinacijo ateljejev in bivanjskih prostorov, kasneje tudi krstilnico in šolo. Ambiciozen kompleks po očetovih načrtih je sicer ostal nedokončan, toda Golo Brdo je v resnici celostna umetnina, ki povezuje arhitekturo, umetniške prakse in vsakdanje življenje kreativne družine.

Na umetnika je še posebej vplival oče Marčelo Brajnović, na začetku svoje poti osrednja figura hrvaškega nadrealizma. Bil je enako suveren v mnogih medijih, od skulpture, risbe, teksta, asemblaža, kolaža, performansa do prostorskih intervencij, in izjemen slikar velikih kompozicij. Zgodaj je razvil celovito umetniško paradigmo, ki jo je močno oblikovalo to, da je za razliko od večine svojih umetniških sočasnikov verjel v krščanskega Boga (ne pa tudi v institucijo krščanstva), ki ga je postavil v središče svojega delovanja. Duhovno vrednost je postavljaj pred materialno, etiko pred estetiko. Tako je najprej zavzel pozicijo angažiranega umetnika – učitelja in nameraval zgraditi Center slikarstva neba in zemlje, da bi poučeval svoje učence. Istočasno je prvo zgradbo na Golem Brdu performativno odprl tako, da se je oblečen v kraljev plašč s krono in kraljevimi insignijami razglasil za kralja. V začetku 90-ih je Center preimenoval v Veleposlaništvo Kraljestva Božjega na Golem Brdu, zavzel pozicijo preroka, za svoje glavno umetniško orodje pa razvil svojevrsten format performansa z dramskimi elementi, ki ga je poimenoval performativna dramatizacija. V nastopih/performansih je rad uporabljal predmete in simbole. Razvil je tudi svojo tipologijo pisave in jo uporabljal na plakatih, ki jih je lepil na javnih mestih okoliških vasi. Nanje je s sitotiskom tiskal sporočila, namenjena najširšemu občestvu, njegova publika so bili vsi.

Tomislav je začel razstavljati že v 80-ih, konec 90-ih je diplomiral iz kiparstva na zagrebški akademiji umetnosti, 2003 pa magistriral na uglednem

londonskem St. Martins Collegeu. Nato se je vrnil v Istro in se angažiral kot vsestranski kulturni delavec in aktivni umetnik. Povezal se je z lokalnimi umetniškimi skupnostmi in kolektivi ter v svojem ateljeju na Golem Brdu med letoma 2007 in 2020 pripravil serijo enodnevnih razstav izjemnih sodobnih umetnikov, kot so Irwini, Igor Eškinja, Luiza Margan, Goran Petercol, Mladen Stilinović in Vlado Martek. Od sredine 90-ih razstavlja na pomembnih razstavah in razstaviščih sodobne umetnosti po Evropi, sodeluje na uglednih rezidencah za umetnike in v več umetniških kolektivih (Delta, umetniško-oblikovalska skupnost v zapuščenih prostorih reške ladjedelnice).

Pri načinih umetniškega izražanja je bližje konceptualni umetnosti, ki je v 60-ih in 70-ih v ospredje prav tako postavila idejo (in ne formo) kot najčistejši izraz umetnikovega ustvarjanja in bila posebno močna v hrvaškem kulturnem okolju. Tako da so »velikani sodobne umetnosti« kot Mladen Stilinović, Vlado Martek, Ulay idr. na Tomislava vplivali najprej kot že del kurikula akademije, kasneje pa kot umetniški kolegi, nekateri tudi prijatelji.

Sam sebe ne vidi kot preroka, bolj ga zanima filozofija in postavlja umetnika ob bok filozofov. Njegova dela ne nastavljajo le ogledala družbi, pač pa pogosto ponudijo tudi možne alternative, drugačne načine razmišljanja. Umetnik znane pojme, ideologije, fenomene pogosto olupi človekovih interpretacij oz. naloženih družbenih pomenov ali pa skrita nasprotja še poudari in jih pokaže v drugi luči. Še posebej pogosto krščanstvo, najvplivnejšo institucijo in duhovno dediščino našega časa, pa tudi družbene sisteme kot na primer šolstvo ali politiko.

To stori na več načinov, včasih zgolj z drobno subverzijo, majhno spremembo pomena, materiala, drobnim posegom. Recimo s pisanjem na banano v delu *Vsi pojmi so popačeni*. Včasih, na primer v delu *Smrti publike*, pa gre za zahtevnejšo produkcijo s profesionalno ekipo in kompleksnejšo postavitvijo.

Tomislav je v svojih umetniških postopkih bolj racionalen, manj dramatičen kot oče, posega po tekstih in v ospredje postavlja koncept, ne pa simbolni objekt. V tradiciji konceptualizma se ne omejuje z medijem (sliko, kipom). Medij je podrejen

vsebini, vsakič uporabi tistega, ki najbolj poudari določeno idejo. Prav tako skladno s svojo ideološko podstatjo nove (po njegovem nepotrebne) predmete producira le izjemoma, pa še to gre večinoma za video- ali fotodokumentacijo projektov.

Ima izjemno zbirko starih posod, tkanin, umetniških del, knjig, kot neke vrste kreativni arhiv, iz katerega pogosto črpa in ga ves čas dopolnjuje. Predmete uporablja kot elemente svojih umetniških del, včasih jih kot readymade zgolj opremi s tekstom v stilu Duchampovega pisoarja, večinoma pa vanje intervenira in/ali jih združuje v nove celote. Za umetnika je bistvena duhovna vrednost predmetov, ne pa umetniška ali zgodovinska, zato tudi tako vehementno posega vanje. Tako je na primer s sitotiskom natisnil tekst na staro knjigo in reprodukcijo ter tako zgradil delo *Ljubeznivi diktator*. Predmeti so zanj zgolj rekviziti za predajo umetnikovih idej, kot objekti sami nimajo lastne vrednosti.

Umetniški artefakt zanj ni cilj, ampak način izražanja določenih vsebin, strategija in forma. Tudi zato je del svojih projektov že od 90-ih zasnoval v javnem prostoru, s publiko kot integralnim delom. S pojavom družbenih omrežij je predvsem v Facebooku našel idealen medij za tisti del svoje prakse, v kateri pogosto učinkovito spaja vizualni (fotografija ali video, ki je praviloma dokument dogodka) in tekstovni del. Predvsem pa omogoča nagovarjanje mnogo številčnejše publike, skozi komentarje pa tudi bolj direktno, hitro, spontano komunikacijo.

Ob tem ni nehal razstavljati v muzejih in galerijah, saj jih skupaj s Facebookom, podcasti, pojavljanjem v medijih razume kot dopolnjujoče se platforme, različne komunikacijske kanale posredovanja svojih idej različnim publikam.

Brajnović z umetniškimi postopki in sredstvi deluje podobno kot sodobni družboslovni znanstveniki, ki skušajo na novo zgodoviniti, z novimi dognanji spremeniti uveljavljene interpretacije, družbene paradigme, morale, načine obnašanja in razmišljanja. Le da stopi še korak dlje oziroma višje. Umetnik je prepričan, da se z obstoječimi modeli ne da več premisliti sveta na novo, pač pa je za to potrebna radikalna sprememba zavesti. Zaveda se, da zna s

svojim svetovnonazorskim stališčem v umetniških krogih izpasti konzervativno, ozkogledo, predvsem zato, ker je vera v boga oz. ideja boga na področju znanosti in morda še bolj sodobne umetnosti razumljena nazadnjaško. Zahteva makropogled, ki ne izključuje možnosti obstoja boga, torej na nek način ponovno združenje dveh svetov (vernih in nevernih, neločljivo razdeljenih po francoski revoluciji), in postavlja tezo, da je treba gledati cel svet kot celoto in da ga ni možno misliti znotraj ozkih ideoloških okvirjev.

Sploh v časih, ko razvoj tehnologije prehiteva razmislek o njegovi smiselni rabi za človeštvo, kaže, da drvimo vedno hitreje proti napačnemu cilju, tehnološkemu in ne človeškemu svetu. Od leta 2016 se Brajnović zato v več delih ukvarja in napoveduje velik reset človeštva, Armageddon.

Saša Nabergoj

September 2022

Tomislav Brajnović (1965) je hrvaški konceptualni umetnik in profesor na reški akademiji uporabnih umetnosti.

V svojem več kot štiridesetletnem opusu se ukvarja z večnimi temami ideologije, religije, obstoja in smisla človeštva, umetnosti, vloge umetnika v družbi. Pri tem posega po različnih medijih: prostorski instalaciji, videu, grafiki, zvoku, sliki, kipu, perfomansu, hepeningu, objektu, fotografiji, objavi na Facebooku ...

V Galeriji Ivana Groharja je na ogled deset del iz njegove aktualne, novejše produkcije, v stalnih zbirkah (zgodovinske, umetnostnozgodovinske, arheološka in etnološka) ter kapeli in dnevni sobi Loškega muzeja pa 16 del, nastalih med letoma 1988 in 2022.